

Profielsites

Een onderzoek naar jongeren en social networking sites

Guus Wijngaards

Jermo de Jong

Olga van Rooijen

21 mei 2007

Vooraf

Steeds meer ouderen lijken te worstelen met de integratie van twee aparte werelden, de echte en de virtuele, want zij zien de voordelen van nieuwe communicatiemiddelen en willen de aansluiting met de moderne wereld niet missen. Hedendaagse jongeren staan anders in het leven: voor hen is er maar één wereld. Technologie is zo vanzelfsprekend dat ze helemaal niet meer zien waar ICT een rol speelt en waar niet. Het is er 'gewoon' en als het leuk of nuttig is moet je het gebruiken. Het internet en mobiele apparaten zijn alleen maar hulpmiddelen om je zo goed mogelijk te informeren, om te communiceren, te netwerken en je te vermaken.

Dit fundamentele verschil in kijken naar en omgaan met technologie brengt verschillende problemen met zich mee. Het belangrijkste is dat heel wat ouders en leraren zich niet meer volledig in staat voelen jongeren te begeleiden in hun opvoeding en ze echt verantwoord voor te bereiden op het leven in de maatschappij. Want dat is het geval als ouderen jongeren alleen maar begeleiden in dat deel van de wereld waar computers en mobieltjes geen rol spelen. Dan sluit je ten onrechte je ogen voor de bijzondere draagwijdte van digitale omgevingen in de ontwikkeling van jonge mensen. In het digitale deel van de wereld gebeurt veel dat wel enige sturing en reflectie kan gebruiken! Kortom, ouders en leraren die zichzelf serieus nemen, zullen alle moeite moeten doen om meer te weten te komen over wat er zich in de digitale leefwerelden van jongeren allemaal afspeelt en hoe je daarmee moet omgaan.

Dit artikel probeert meer inzicht te geven in een bepaald deel van de digitale wereld van jongeren: de profielsites of *social networking sites*. Het is voornamelijk gebaseerd op eigen, verkennend onderzoek onder Nederlandse studenten en leerlingen.

Het onderzoek

Twee studenten van de INHOLLAND School of Communication & Media Rotterdam, Olga van Rooijen en Jermo de Jong, hebben in de maanden maart en april 2007 onderzoek gedaan naar het gebruik van profielsites. Zij deden dit in opdracht en onder begeleiding van het INHOLLAND Lectoraat eLearning.

Het onderzoek probeerde gegevens te verzamelen over het gebruik van profielsites, doel, specifieke kenmerken, voordelen en nadelen en verschillen met andere communicatie-instrumenten. Maar het probeerde ook helder te krijgen of en wat een gebruiker van een profielsite (onbewust) leert en of het onderwijs op een of andere manier nuttig gebruik zou kunnen maken van deze sites.

De doelgroep voor dit onderzoek waren jongeren in twee verschillende leeftijdscategorieën: scholieren uit de bovenbouw van het voortgezet onderwijs en studenten, bijna allemaal studierend aan de hogeschool INHOLLAND. Twee instrumenten werden ingezet: een vragenlijst met 33 vragen die werd ingevuld door in totaal 573 jongeren, te weten 241 studenten van verschillende opleidingen en 332 leerlingen van het Onze Lieve Vrouwelyceum uit Breda. Daarnaast werden dertien studenten en leerlingen – in leeftijd uiteenlopend van 15 tot en met 22 jaar - geïnterviewd om een meer persoonlijke invulling te krijgen van gewoontes, meningen en gevoelens en ook om meer te weten te komen over motieven en drijfveren achter bepaald gedrag dat uit de vragenlijsten naar voren komt. De

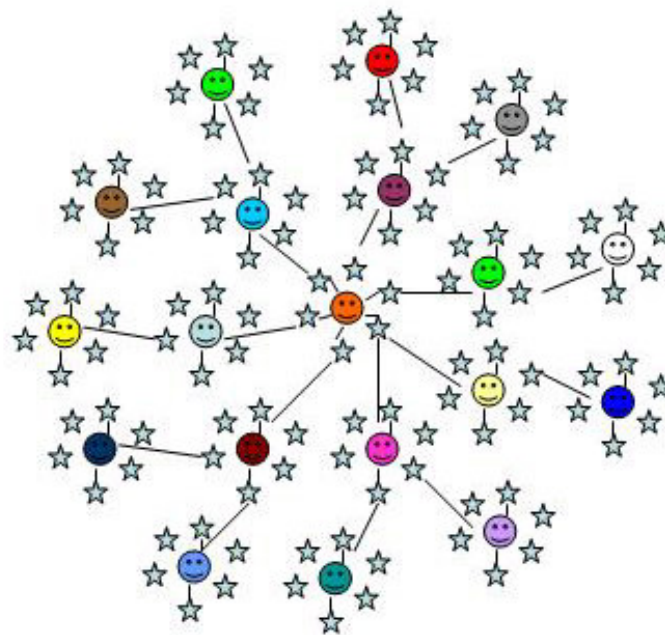
vragenlijsten, de antwoorden en de beschrijving van de interviews zijn verwerkt in twee rapportages die te raadplegen zijn op: www.inholland.nl/elearning

Profielsites?

Profielsites zijn populaire internetsites waarop vooral jongeren een eigen 'profiel' aanmaken en vriendennetwerken opzetten en onderhouden. In het Engels wordt hiervoor het begrip *social networking sites* gebruikt, omdat ze gebruikers in staat stellen met anderen contact te hebben door middel van interactieve software.

Een profiel bestaat uit een korte omschrijving van jezelf – inclusief je naam, leeftijd, status, lengte en haarkleur -, maar ook uit een beschrijving van de dingen die je leuk vindt te doen en over je voorkeuren op het gebied van muziek, film, tv en sport bijvoorbeeld. Wie je helden zijn, wat je lievelingseten is, enzovoorts. Je plaatst vervolgens één of meer foto's en merkt één foto als de belangrijkste aan die straks niet alleen op jouw site te zien zal zijn, maar ook overal waar jouw naam zal opduiken in het netwerk. Het gaat immers om zien en gezien worden om zo een netwerk op te bouwen van vrienden en anderen met wie je gemakkelijk contact kunt maken en kunt communiceren.

Het aanmaken van een profiel is gratis, het is gemakkelijk te realiseren en omdat er vast al vrienden en bekenden online zijn is de stap om ook mee te doen gauw gezet. Als je je hebt aangemeld, begin je met het maken van je profiel, vervolgens nodig je jouw vrienden op je site uit en ga je op zoek naar vrienden en bekenden die al actief zijn. Omdat de vrienden van jouw vrienden ook hun netwerken hebben, kom je vrijwel meteen terecht in een web met verschillende lagen aan vrienden en bekenden.

Vrienden van vrienden van vrienden

Om dit netwerk te onderzoeken, ga je vervolgens naar de profielen van je vrienden (*Top Friends*) en klik je op de foto's van eigenaars van andere profielen. Je kunt iedereen uitnodigen op jouw vriendenlijst en als zo'n uitnodiging wordt geaccepteerd, kan het 'feest van de communicatie en het delen' beginnen.

Een compleet overzicht geven van de communicatieactiviteiten die tot je beschikking staan als je eenmaal bent aangemeld, is niet eenvoudig, omdat er heel wat verschillende *Social networking sites* bestaan. Toch een kleine opsomming van mogelijkheden:

- Sturen en ontvangen van mails
- Plaatsen van foto's en video's
- Mogelijkheid om een weblog bij te houden
- Maken van een website met eigen URL
- MSN/chat-mogelijkheid
- Zoekmachines op naam, e-mailadres of schoolconnecties
- Mogelijkheid om je hele adresboek te importeren
- Aangaan van nieuwe betrekkingen door te 'browsen' op bepaalde criteria als leeftijd, sekse en woonplaats
- Meedoen op fora over specifieke onderwerpen als games, feesten, cultuur, literatuur, eten en drinken
- Meedoen met speciale groepen die gevormd worden rond hobby's en gedeelde interesses
- Aanbrengen van rangorde in de profielenfoto's van anderen
- Beoordelen van leraren
- Agenda van plaatselijke gebeurtenissen bijhouden en bekijken
- Spelen van games
- Plaatsen en bekijken van gerubriceerde advertenties
- Ontdekken van nieuwe artiesten en muziek.

Reacties of 'krabbels'

De 'motor' achter profielsites zijn de secties waarop je kunt reageren op anderen. Jongeren bevinden zich in een periode waarin zij op zoek zijn naar hun eigen identiteit. Profielsites bieden de mogelijkheid om te experimenteren met hun eigen voorkeuren, meningen en uiterlijk. De foto's die zij plaatsen, het commentaar dat zij krijgen en geven en de weblogs die zij bijhouden zijn verschillende vormen van deze experimenten. Op profielsites krijgen zij de bevestiging (of juist niet) van leeftijdsgenoten, vrienden en (on)bekenden. Bovendien krijg je zo vaak ook de nieuwste informatie, van feesten en concerten tot wat er op school gebeurt en op de tv te zien was en wie er nog een kamer weet in de stad waar je gaat studeren. Of een (tijdelijke) baan! Wat zou het mooi zijn als je dat straks allemaal ook via je mobieltje kunt gebruiken¹.

Bekende profielsites

Wereldwijd zijn er meer dan honderd *Social networking sites* waaraan je mee kunt doen. Sommige zijn vooral bedoeld voor specifieke doelgroepen, andere blijken in bepaalde regio's of landen populair. *BlackPlanet.com* is bijvoorbeeld bedoeld voor Afro-Amerikanen en telt meer dan 16 miljoen gebruikers en *Cvworld* bedient ongeveer evenveel Zuidkoreanen. Voor Japan is *Mixi* met acht miljoen gebruikers populair. *Facebook* (19 miljoen) is bedoeld voor studenten op colleges en high schools, *Faceparty* (6 miljoen) voor Britse teeners en twens. Voor de Nederlandse markt is *Hyves* met ruim drie miljoen gebruikers het meest populair. Verreweg de meeste profielen heeft *MySpace* uit de Verenigde Staten, dat in 2003 werd opgericht: 175 miljoen gebruikers die, achter de schermen, worden bediend door maar liefst 300 man personeel!

¹ Maar dat kan nog wel even duren. Zie: Fred Stutzman, <http://chimprawk.blogspot.com/2007/01/social-networking-in-2007.html>, *Social networking will not go mobile in 2007. Sure, lots of vendors are going to offer SNS on mobiles in 2007, but it won't catch on to become a major force. With data plans and handsets as they are, mobile use just doesn't match our use expectations of SNS. SNS is about browsing - and until mobiles let people richly and cost-effectively browse, our phones are going to remain glorified address books.*

Grenzen aan wat kan en mag

MySpace en andere profielsites staan open voor iedereen en sluiten op voorhand geen activiteiten uit. Maar er zijn natuurlijk grenzen die in de gaten gehouden worden. Moeilijk te bewaken zijn grenzen die door ethische en morele normen en waarden worden bepaald. Individuele gebruikers zullen zelf moeten (leren) die in de gaten te houden. Gemakkelijker ligt het met copyright materiaal. Zo experimenteert MySpace met een video-filtersysteem dat ontworpen is om clips tegen te houden waarop een copyright rust.

In april 2007² werd ook in China een versie van MySpace gelanceerd. Zoals te verwachten is bevat deze lokale site een filtersysteem dat het gebruiken van bepaalde woorden (bijvoorbeeld: Dalai Lama, Falun Gong en de onafhankelijkheid van Taiwan) onmogelijk maakt. Voor de gebruikers is er ook een button om staatsgevaarlijke teksten op andere sites te melden.

In Nederland is er eveneens steeds meer aandacht voor de risico's en grenzen van profielsites. Zo heeft het Openbaar Ministerie, de rechterlijke macht in Nederland, een speciale site in het leven geroepen om jongeren te informeren en te waarschuwen, onder andere ook voor de gevaren van het internet. De naam is *Vet Verkeerd*: www.vetverkeerd.nl. Daar zijn ook artikelen te vinden over de gevaren van profielsites. Zo blijkt uit een onderzoek³ onder 1100 leden van de vereniging van computergebruikers, dat 90% van de ondervraagden ervan overtuigd is dat jongeren die op een profiel aangemaakt hebben een groot risico lopen. Ouders zijn de aangewezen personen om hun kinderen bewust te maken van gevaren van dergelijke sites, meent driekwart van de ondervraagden.

Muziek en politiek

Twee maatschappelijke sectoren profiteren (of willen graag profiteren) van profielsites. De eerste is die van de wereld van de muziek, waar je niet alleen heel gemakkelijk de achtergrondmuziek van jouw keuze (te zoeken op artiest, genre, 'sounds like') gratis kunt draaien, maar ook het laatste nieuws kunt vinden over muziekbands en soloartiesten die je graag hoort. Talloze artiesten danken hun groeiende populariteit en succes inmiddels aan sites zoals MySpace.

Maar ook politici en politieke organisaties weten de profielsites te vinden om steun of stemmen te winnen. Bij de laatste verkiezingen gebeurde dat al in Nederland waar partijleiders als Jan-Peter Balkenende, Wouter Bos en Mark Rutte veel Hyves-'vrienden' wisten te maken. In de Verenigde Staten hebben allerlei mogelijke kandidaten voor de presidentsverkiezingen in 2008 hun profielsites op MySpace⁴ ingericht. Zij laten foto's, blogs en video's zien en proberen de kiezers te winnen voor hun campagne.

Je kunt je ook afvragen of het onderwijs en de scholen niet meer gebruik zouden moeten maken van profielsites, omdat de muziekwereld en die van de politiek immers duidelijk profiteren van hun aanwezigheid op deze platforms. De vraag is natuurlijk of jongeren wel zitten te wachten op profielsiteactiviteiten van hun school. Eén van de vragen waarop via onderzoek antwoorden zijn te krijgen.

² <http://texyt.com/MySpace+China+censors+politics+religion+064>

³ http://www.vetverkeerd.nl/seks_in_de_wet/_nieuwsberichten/29180/

⁴ <http://impact.myspace.com/>

RESULTATEN VAN HET INHOLLAND-ONDERZOEK

De schriftelijke antwoorden op de 33 vragen die werden gesteld aan de deelnemende studenten (gemiddeld ruim 21 jaar oud) en leerlingen (gemiddeld 16 jaar), gevoegd bij de resultaten van de dertien interviews, leveren gegevens op die duidelijke trends laten zien en die inzicht geven in de voor- en nadelen van profielsites. De onderzoeksgroep is natuurlijk te klein en te select om representatief te kunnen zijn voor alle jongeren in Nederland, maar de tendensen zijn duidelijk. Hierna volgt een overzicht van de belangrijkste.

Gebruik

Van de ondervraagde leerlingen zit meer dan de helft tussen de één en drie uur per dag op het internet, van de studenten is dat iets minder: 43,2%. 12% van de leerlingen en maar liefst 19,5% van de studenten, zeggen per dag langer dan drie uur te internetten. Van de studenten gaf 66% en van de leerlingen 64,8% aan een profielsite te hebben. De studenten vertoeven daar ook vaker dan leerlingen zoals blijkt uit volgende gegevens:

Hoe vaak?	Studenten %	Leerlingen %
1 keer per maand	15,2	23,7
1 keer per twee weken	9,5	10,2
1 keer per week	19,0	14,9
2 à 3 keer per week	25,9	25,1
Elke dag	30,4	26,0

Hoe lang?	Studenten %	Leerlingen %
0 – 30 minuten	84,8	87,9
30 – 60 minuten	10,1	9,8
1 – 3 uur	3,8	0,9
langer	1,3	1,4

Opvallend is dat onder de leerlingen bijna twee keer zoveel meisjes als jongens een profielsite hebben: 82,0% tegenover 47,3%! Bij de studenten zijn de meisjes ook in de meerderheid, maar is het verschil minder groot: 58,1% en 41,9%.

- o (Aimée, 18): *Ik zit ongeveer een uurtje per dag op internet, meestal gelijk na school of 's avonds na het eten. Internet gebruik ik om informatie te zoeken voor school, MSN staat meestal de hele tijd aan en ik houd ervan om muziek te downloaden. Via MSN wisselen mijn vriendinnen en ik ook regelmatig muziek uit.*
- o (Saskia, 21): *Ik zit gemiddeld 1,5 uur per dag op internet, vooral voor werk en school. Ik surf veel. Daarnaast zit ik ook vaak op MSN en Hyves.*
- o (Remco, 21): *Zo'n drie uur per dag ben ik op het internet bezig. Ik surf veel en sleutel graag aan mijn eigen website. Verder doe ik er niet zoveel op"*
- o (Maarten, 22 en Bas, 23): *Internetten beiden gemiddeld 3,5 uur per dag. Maarten: *Natuurlijk check ik mijn mail en ik game graag op mijn pc. Vooral online pokeren doe ik graag.* Bas: *Ik surf veel. Ik luister graag naar bandjes via internet en verder MSN en chat ik veel.**
- o (Sven, 18): *Ik zit gemiddeld vier uur per dag op internet. Dan ben ik er niet constant op bezig, maar internet moet wel aanstaan voor mijn online gaming met mijn Xbox. Ook staat MSN altijd heel de tijd aan. Ja, ik gebruik internet het meeste om online te gamen, daarna MSN'en en ik zoek ook veel informatie voor school op internet. De rest van de tijd ben ik een beetje aan het surfen. Dan doe ik spelletjes, kijk of er nieuwe muziek uit is en wat voor feesten er zijn.*

Redenen

Waarom hebben ze een profielsite? De redenen voor studenten en leerlingen verschillen nog al: 32,6% van de leerlingen heeft een profiel om contacten te onderhouden, voor studenten is dit veel belangrijker: 59,5%. 17,7% van de leerlingen doet mee 'omdat iedereen er een heeft', voor studenten lijkt het minder belangrijk 'om er bij te horen: 8,9%. 3,3% van de leerlingen geeft toe dat hij of zij graag gezien wordt; studenten'noemen deze reden geen enkele keer! Het argument 'om informatie uit te wisselen' is voor beide groepen nagenoeg

even belangrijk: leerlingen 15,3%, studenten: 15,2%. Verder zegt 4,7% het gedaan te hebben om zijn of haar vriendenkring uit te breiden (studenten: 4,4%). Overige redenen zijn 'uit verveling', 'gewoon omdat het leuk is' of 'een vriendin heeft deze voor mij gemaakt' en 'ik werd gek van al die uitnodigingen'.

- (Aimée, 18): *Het grootste gedeelte dat ik op internet zit, ben ik ook ingelogd op Hyves. Ik zit er dan een half uurtje per dag op. Maar dan ben ik er niet constant op bezig, maar tussen MSN en school door, lees ik berichtjes en stuur ik krabbels terug naar vrienden. Ik gebruik Hyves vooral om contact te onderhouden. Ook plaats ik er regelmatig nieuwe foto's op en bekijk ik foto's van vrienden.*
- (Sven, 18): *Ik heb een profiel op Hyves, omdat veel vrienden ook een profiel hebben en om foto's te bekijken, want je moet meestal lid zijn om foto's te kunnen bekijken. Ik zit er wel elke dag eventjes op. 15 minuten per keer denk ik. Dan lees ik berichtjes, schrijf ik berichtjes en bekijk ik foto's.*
- (Linda, 22): *Ik heb een profiel op Hyves en ik heb er ook een paar op dancsites, zoals Djguide en Partyscene. Deze gebruik ik niet veel, dat is meer om kans te maken op gastenlijstplaatsen en om op de hoogte te blijven van de nieuwste feestjes. Op Hyves zit ik een kwartiertje per dag. Ik besteed dan 5 of 10 minuutjes om een berichtje te versturen en mijn berichtjes te lezen. Ik lees dus mijn berichten, daarnaast kijk ik op de profielen van mijn vriendjes. Dan kijk ik vooral naar nieuwe foto's. De belangrijkste reden dat ik Hyves heb aangemaakt, is omdat het me wel grappig leek om eens te proberen. Ik heb nooit eerder zoiets aangemaakt op bijvoorbeeld CU2 of Sugababes. Nu ik het heb is het best grappig om berichtjes te sturen en te krijgen. En het is heel handig om foto's van elkaar te bekijken.*

Welke profielsites?

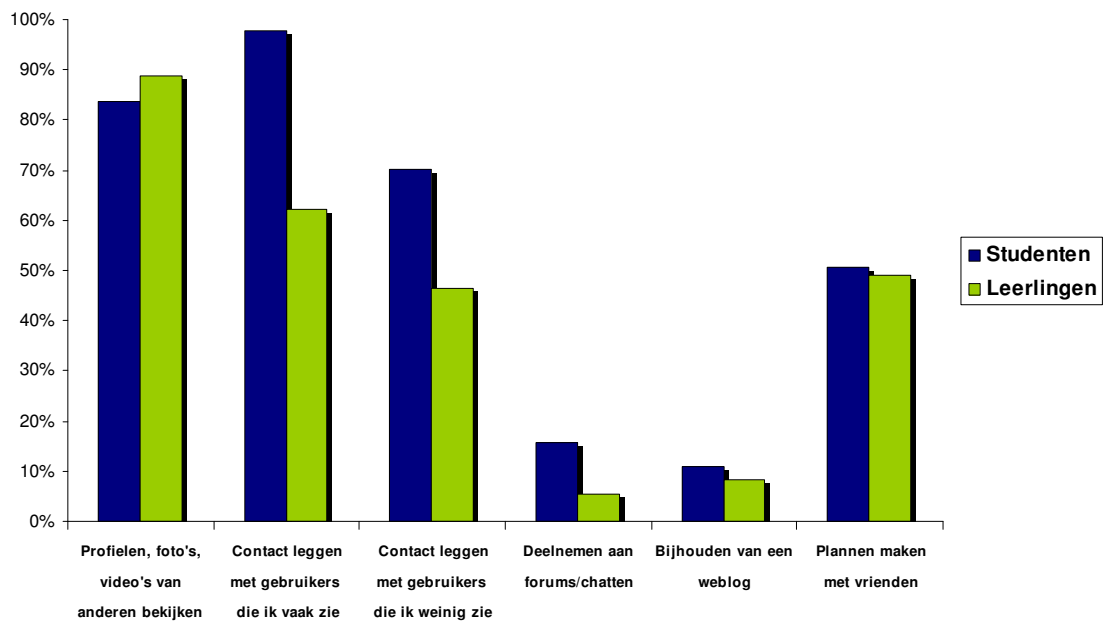
Er werd gevraagd welke profielsites bekend zijn en bij wie de respondent een profielsite heeft gemaakt. De antwoorden leverden het volgende beeld op:

Naam	Bekend bij studenten %	Bekend bij leerlingen %	Gebruik door studenten %	Gebruik door leerlingen %
Hyves	92,9	95,7	90,5	87,0
Sugababes/Supadudes	38,2	56,2	2,5	5,6
Connected2friends	2,5	1,2	0,6	0
CU2	55,2	62,9	3,8	7,4
Whoozz	2,1	1,8	0	0
MySpace	68,9	86,0	22,8	26,0
Partypeeps	45,2	19,1	7,0	3,3
Hi 5	31,5	17,6	7,6	4,2
Facebox	18,7	48,0	6,3	11,2
Andere	11,2	16,1	6,6	12,1

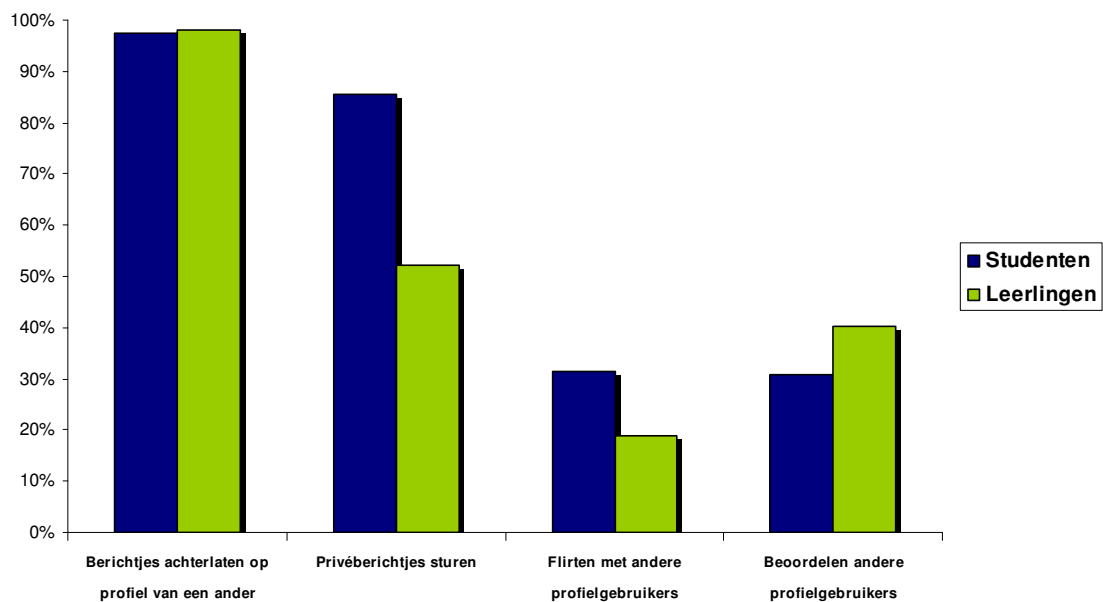
Activiteiten

Maar wat doen deze jongeren nu precies op hun site? Ze konden kiezen uit verschillende mogelijkheden en wat opvalt, is dat studenten 'interactiever' zijn dan leerlingen, maar dat die laatsten meer hun mening geven over anderen:

Activiteit	Studenten %	Leerlingen %
Profielen, foto's, video's van anderen bekijken	83,5	88,8
Contact leggen met gebruikers/vrienden die ik vaak zie	97,8	62,1
Contact leggen met gebruikers/vrienden die ik amper zie	70,3	46,6
Deelnemen aan forums/chatten	15,8	5,3
Bijhouden van een weblog	10,8	8,3
Plannen maken met vrienden	50,6	49,0

Heb je wel eens		
een berichtje achtergelaten op profiel van een ander?	97,5	98,0
een privé-berichtje verstuurd?	85,4	52,2
geflirt met andere profielgebruikers?	31,6	18,9
andere profielgebruikers beoordeeld?	20,9	40,3

Contacten en vriendschappen

Een paar vragen uit de enquête gingen in op de hoeveelheid en de aard van de contacten. Zo werd duidelijk dat de leerlingen gemiddeld 120 contacten hebben, studenten bijna 109. Op de vraag hoeveel van al die contacten nu echte vrienden (*'hechte vriendschappen waar je regelmatig contact mee hebt'*) genoemd kunnen worden zeiden de leerling 50 en de studenten bijna 38!

Er worden op profielsites ook nieuwe vriendschappen opgebouwd. Studenten brengen hier meer tot stand dan leerlingen: 42,4% en 29%. Van de studenten noemt de helft (50,7%) deze contacten oppervlakkig (leerlingen: 54,8%), maar 46,3% (leerlingen: 43,5%) geeft aan dat dit goede en regelmatig onderhouden contacten zijn. Er ontstaan ook een paar hechte vriendschappen: studenten: 3% en leerlingen: 1,6%. Niet alleen nieuwe vriendschappen ontstaan, ook relaties. 7,6% van de studenten en 6,9% van de leerlingen geeft aan verkering te hebben door middel van een profielsite. 23,4 % van de studenten (leerlingen: 25,1%) kent wel iemand die verkering via een profielsite heeft gekregen.

- (Aimée, 18): *De mensen die in mijn contactlijst staan zijn mijn vrienden die ik dagelijks zie, maar ook sommigen die ik niet vaak zie. Bijv. mensen van vakanties, uit andere plaatsen. Het is leuk en handig om daar af en toe nog berichtjes mee uit te wisselen. Op MSN moet je toch vaak een heel gesprek aanknopen en via Hyves kun je foto's uit wisselen en af en toe een leuke krabbel sturen. Dat is genoeg. De mensen in mijn lijst zijn, denk ik, voor 40% echte vrienden. Bekenden dan 50% en niet echt onbekenden maar wel vage kennissen 10%. Ik heb nu ongeveer 270 vrienden. Ja het is wel leuk, om veel vrienden achter je naam te hebben, maar ik vind het nu ook weer niet zo belangrijk dat ik zomaar mensen ga toevoegen... Ik heb geen echte hechte vriendschappen opgebouwd via Hyves of misschien toch wel een beetje. Ik praat nu bijvoorbeeld wel meer met mensen waar ik normaal niet zomaar een heel gesprek mee zou voeren als ik ze tegen zou komen. Dus ik heb via Hyves wel meer contacten met mensen in 'real life'. Dat is wel leuk, zo leer je steeds meer mensen kennen.*
- (Bas, 23): *Het zijn allemaal vrienden en kennissen. Hooguit een stuk of vijf mensen die ik maar vaag ken.*
- (Maarten, 22): *Er zitten ook mensen tussen die ik wel eens een keer ontmoet heb ik de kroeg, maar verder weinig spreek, dus ja, dat is niet echt een goede vriend".*
- (Eelco, 22): *Heb weleens via een vriendin van me iemand ontmoet. Intensief contact mee gehouden via Hyves en dat is uitgegroeid tot een echte vriendschap. Een meisje had mij een keer gezien met stappen. Vervolgens heeft ze me opgezocht via Hyves en daar contact met me gelegd. Wij hebben toen een keer afgesproken, het klikte goed en we hebben toen een aantal weken een relatie gehad. Buiten het internet bleek ze toch niet zo leuk en spontaan te zijn. Inmiddels heb ik alleen nog maar oppervlakkig contact op Hyves of op MSN. Dus dat viel achteraf gezien een beetje tegen. In het verleden heeft een goede vriend van me een relatie gehad met een meisje dat hij kende via internet. Als het goed klikt via een profielsite en in het echt bevalt het net zo goed en als daaruit dan een relatie ontstaat, vind ik het een goede zaak. Ik ben van mening dat sinds de opkomst van internet en profielsites ook mensen die normaal moeilijk contact leggen, makkelijker relaties kunnen aangaan.*

Risico's

Voorals in de Verenigde Staten is de afgelopen jaren nog al wat commotie ontstaan over de risico's die in het bijzonder jonge gebruikers van profielsites lopen. Het gaat daarbij om jongeren die (in potentie) provocatieve foto's plaatsen die pedofielen en andere lieden met seksuele bedoelingen zouden aantrekken. Ook gaat het om zaken als cyberpesten en discriminatie. Uit onderzoek⁵ blijkt dat de overgrote meerderheid van jongeren voorzichtig op

⁵ <http://www.uwec.edu/newsreleases/06/dec/1204MySpaceresearch.htm>: *A majority of teenagers are responsible when using the online social networking site MySpace, but a number of adolescents still share personal information that could put their safety at risk, according to a first-of-its-kind analysis of teenagers' MySpace profiles.*

profielsites opereert en goed begrijpt wat de risico's zijn⁶. Maar er zijn toch altijd nog 'zorggevallen' van jongeren die niet goed nadenken bij wat ze doen: ongeveer 5% van de onderzochte profielen van teenagers toonde foto's van henzelf in zwemkleding of ondergoed en 15% plaatste dergelijke foto's van vrienden. Bijna 40% van de profielen noemde de voornaam van de gebruiker, 9% gaf de volledige naam prijs. 81% noemde de stad of het dorp waar ze wonen en 28% de school die ze bezoeken. Minder dan één procent gaf een telefoonnummer.

Bij het INHOLLAND-onderzoek gingen een paar vragen in op de negatieve kanten van het actief zijn op profielsites, op risico's die je daar loopt. 11,4% (studenten) en 9,4% (leerlingen) heeft wel eens te maken gehad met negatieve reacties, zoals pesten, roddels of beledigingen. 3,8% en 3,7% met discriminatie en 6,3% en 8,9% heeft wel eens te maken gehad met seksuele intimidatie.

Op de vraag of ze zelf wel eens iemand hebben gediscrimineerd, een negatieve reactie hebben gegeven of seksueel geïntimideerd geeft 15,2% (studenten) en 18,7% (leerlingen) aan iemand wel eens een negatieve reactie te hebben gegeven. Van de studenten zegt niemand dat hij of zij ooit zelf heeft gediscrimineerd of iemand seksueel geïntimideerd. Sommige leerlingen geven dat wel toe: 1,4% discriminatie, 1,9% seksuele intimidatie.

Als jongeren met iemand willen praten over dit soort vervelende zaken, zoekt 15,8% (studenten) en 32,7% (leerlingen) contact met ouders of andere familieleden, 32,9% (studenten) en 56,5% probeert er met vrienden of bekenden uit te komen. Onafhankelijke instanties of vertrouwenspersonen op school worden niet of nauwelijks opgezocht. Twee leerlingen noemden een vertrouwenspersoon.

- (Aimée, 18): *Iedereen kan mijn profiel zien, maar informatie die ik wil delen, kunnen alleen mijn vrienden via die site zien. Ik zet er niet veel persoonlijke informatie op, want de mensen die dat moeten weten, die weten dat al. Ik ga niet alles op internet zetten...*
- Eelco, 22): *Ik vind dat ik heb geleerd mijn mening beter te formuleren. Ik ben ook voorzichtiger met zonder na te denken mijn mening te geven.*

Identiteit

De meeste jongeren zeggen trouwens ook dat ze zichzelf zijn op een profielsite en zich niet verschuilen achter een onechte identiteit. Slechts 4,4% van de studenten en 3,8% van de leerlingen zegt dat ze zich soms anders voordoen dan ze zijn. Als redenen voor het zich anders voordoen worden aangegeven:

- 'Ik maak graag grapjes'
- 'Ik vertrouwde Hyves niet direct'
- 'Ik wil toffer overkomen'
- 'Omdat ik me verveelde'
- 'Omdat ik niet herkend wilde worden'.

⁶ Ook het *Crimes Against Children Research Center* in New Hampshire doet regelmatig onderzoek naar *internet safety* waarin de tendens hetzelfde is. De meesten zijn verstandig, maar er is een kleine groep die door eigen gedrag risico loopt. http://www.unh.edu/ccrc/second_youth_internet_safety-publications.html

- (Sven, 18): *Nee ik doe me niet anders voor dan dat ik ben. Ik ken wel mensen die dat wel doen. Twee meisjes uit mijn klas maken profielen van sterren aan, zoals van Brad Pitt en dan voegen ze die toe aan hun vriendenlijst en dan vraagt Brad Pitt aan hen hun telefoonnummer in krabbels. Dat is wel grappig....*
- (Linda, 22): *Nee, ik presenteer mezelf nooit anders. Ik ken ook niemand die dat wel doet. Ik heb alleen bekenden op mijn Hyves, ik voeg geen mensen toe die ik helemaal niet ken. Ik weet dus altijd wel wat voor iemand het is die ik accepteer. Dat er anderen zijn die experimenteren met hun identiteit moeten ze zelf weten. Zolang het maar niet te ver gaat. Iemand die verlegen is en via zo'n profielsite zich losser voor wil laten doen prima. Misschien werkt het voor die persoon ook echt, zo durven ze bijvoorbeeld mensen aan te spreken en vrienden te maken. Maar als je het hebt over experimenteren in de zin van 'ik ben een vrouw en ik doe me voor als een man'; dat vind ik te ver gaan. Dan zit je mensen gewoon in de zeik te nemen.*

Op de vraag: 'Vind je dat je je kwetsbaar opstelt op je profielsite?', antwoordt slechts een klein percentage met 'ja' (studenten: 12,7% en leerlingen: 20,0%). Een kleine groep studenten (15,8%), maar meer dan driekwart van de leerlingen (75,7%) trekt zich vervolgens wel aan wat anderen over hen zeggen! Op de vraag: 'Vind je dat je kritischer op jezelf bent geworden?', reageert 37,1% van de leerlingen en 11,4% van de studenten positief.

Commercie

Studenten zijn meer te spreken over reclames dan leerlingen. 55,7% van de studenten noemt de hoeveelheid aangeboden reclame 'precies goed' maar een klein percentage (13,3%) noemt de inhoud nuttig. 42,4% spreekt van teveel reclame en 47,5% noemt de inhoud 'nutteloos'. Leerlingen oordelen negatiever: 62,4% vindt dat er te veel reclame is en 7,1% 'precies goed'. Driekwart van de leerlingen vindt reclame 'nutteloos' en maar 4,2% beoordeelt de inhoud als 'nuttig'.

Toch zijn er wel jongeren die reageren op diverse reclame-uitingen, 10,4% van de leerlingen en 8,9% van de studenten. De meesten van hen hebben in de afgelopen zes maanden minder dan zes keer op reclames gereageerd (leerlingen: 90,9%, studenten: 100%). 9,1% van de leerlingen liet zich vaker verleiden.

School

School en profielsites zijn twee gescheiden werelden en een overgrote meerderheid van studenten (88,0%) en leerlingen (79,7%) vindt dat dat ook zo moet blijven. Eénvijfde van de leerlingen ziet wel mogelijkheden voor samengaan. Bijna allemaal willen ze dat de school via profielsites informatie verschaft over bijvoorbeeld rooster(wijzigingen) en cijfers. Enkele willen dat de school het verschijnsel profielsites in de les behandelt. Daarnaast gaven twee studenten nog aan dat zij graag een blogruimte voor afstudeerders hadden om daar documenten te downloaden⁷.

Dat scholen en universiteiten soms wel degelijk goed weten wat er zich afspeelt op de profielsites van hun studenten, laat het volgende voorbeeld zien⁸: in april 2007 sleepte Stacy

⁷ Susan McLester, Technology Literacy and the MySpace generation, in: *Technology & Learning* March 2007, 17-22. Zij vertelt dat tijdens de Sun Worldwide Education and Research Conference 2007 in San Francisco, studenten drie duidelijke boodschappen achterlieten waaronder: *Social networking hubs are here to stay and should not be constrained by schools. Sites such as MySpace and Facebook are the avenues of daily commerce for the digital native and therefore the most efficient means of communication. Students check these sites several times a day, circumventing more sluggish institutionalized avenues to accomplish tasks quickly and efficiently. 'It's easier to go to a student's Facebook entry than to have to dig up their e-mail through the university system.'*

⁸ http://www.usatoday.com/tech/news/2007-04-29-myspace-school-suit_N.htm

Snyder, een bijna afgestudeerde studente op de lerarenopleiding, de Millersville University voor de rechter, omdat ze haar haar diploma bij het afstuderen weigerden toe te kennen vanwege een foto op haar MySpace-site. De foto toonde Stacy tijdens een Halloween-party met een piratenmuts op en een plastic drinkbeker in de hand. De directeur van de lerarenopleiding beschuldigde haar vervolgens van het bevorderen van alcoholgebruik onder minderjarigen. Over de afloop van het proces is ons bij het schrijven dit artikel nog niets bekend.

- (Sven, 18): *Ik heb Hyves wel eens gebruikt om schoolzaken te bespreken en af en toe om te kijken of er iemand een samenvatting heeft. Daarvoor is het heel handig, omdat je mensen van je klas of juist uit een andere klas niet zo snel benadert. School hoeft verder niks te doen. Er wordt al het een en ander gedaan door leerlingen, er is al een gemeenschappelijke Hyves waarvan je lid van kunt worden. Want als school zich ermee gaat bemoeien, moet je straks per se op Hyves, omdat je anders bijvoorbeeld het klassenuitje mist. Daar heb ik geen zin in. Het is voor de lol, het moet niet verplicht worden...School kan eventueel wel een voorlichtingsles over profielsites geven, ook voor de ouders. Ik denk dat ze er allebei te weinig over weten.*
- (Aimée, 18): *Hyves is wel heel handig om gebruik te maken van je netwerk. Dat wel. Als ik een keer een verslag voor school nodig heb, stuur ik sneller via Hyves een berichtje naar mensen die ik minder goed ken dan dat ik ze op bel. En dat werkt bijna altijd! Ja, ik werk dus samen met mensen van school om verslagen en dergelijke uit te wisselen.*
- (Eelco, 22): *Ik vind dat school serieus in de gaten moet houden hoeveel scholieren gebruik maken van een profielsite en hoeveel tijd ze hierin steken. Aangezien het overgrote deel van de scholieren gebruikt maakt van een profielsite, moeten scholen kijken of ze hierop kunnen inspelen. Bijvoorbeeld door stage- of afstudeeropdrachten te plaatsen op profielsites, zodat scholieren deze gemakkelijk online kunnen vinden. Een school zou bijvoorbeeld ook een schoolprofiel kunnen maken. Zodat leerlingen elkaar kunnen opzoeken om elkaar beter te leren kennen, elkaar te helpen met schoolwerk of meningen en ervaringen te delen.*

Ouders

De leerlingen en studenten zien een duidelijke rol voor de ouders weggelegd om zich meer en beter te informeren over wat er in de digitale wereld allemaal gebeurt. Zeker voor ouders met kinderen tot een jaar of zestien. Hoewel er uitzonderingen zijn, weten veel ouders niet echt wat er bijvoorbeeld op het internet allemaal mogelijk is⁹. De studenten en leerlingen vinden wel dat 'meer en beter weten' niet mag leiden tot 'schenden van hun privacy'.

- (Sven, 18): *Mijn ouders weten niet wat ik doe op internet, ja ze weten wel dat ik MSN en online game, maar Hyves kennen ze volgens mij niet eens. Misschien hebben ze er wel eens van gehoord, maar meer ook niet. Ik vind niet dat ze er meer over moeten weten. Ik doe er toch niet veel dingen mee, in ieder geval geen schokkende dingen of zo. Hoewel ze moeten misschien wel moeten weten wat er allemaal kan gebeuren, maar ik wil niet dat ze precies weten wat ik allemaal doe, dat is toch privé?*

⁹ Zie ook: *Social networking sites: A Parent's Guide*, met allerlei feiten en tips:
<http://www.onguardonline.gov/socialnetworking.html>

Stellingen

De vragenlijst werd afgesloten met enkele stellingen waarbij ze konden aangeven of ze het er mee eens waren of niet. Hier volgen de resultaten:

Stelling 1: Ik vind het belangrijk dat mensen zien wie ik ben op mijn profiel			
Studenten %	Eens	Neutraal	oneens
	35,4	43,7	20,9
Leerlingen %	Eens	Neutraal	oneens
	27,8	50,9	21,2

Stelling 2: Ik vind het belangrijk dat ik veel contacten heb in mijn vriendenlijst			
Studenten %	Eens	Neutraal	oneens
	14,6	36,7	48,7
Leerlingen %	Eens	Neutraal	oneens
	10,4	37,3	52,4

Stelling 3: Ik vind het belangrijk dat ik mijn creativiteit goed kan uiten op een profielsite			
Studenten %	Eens	Neutraal	oneens
	20,9	50,6	28,5
Leerlingen %	Eens	Neutraal	oneens
	29,2	41,0	29,7

Stelling 4: Ik vind het belangrijk dat ik nieuwe mensen leer kennen op profielsites			
Studenten %	Eens	Neutraal	oneens
	19,6	43,0	35,4
Leerlingen %	Eens	Neutraal	oneens
	15,6	36,8	47,6

Stelling 5: Ik vind het belangrijk dat een profielsite gebruikersvriendelijk is			
Studenten %	Eens	Neutraal	oneens
	84,8	12,0	3,2
Leerlingen %	Eens	Neutraal	oneens
	82,1	14,6	3,3

Associaties

Tenslotte werd aan de jongeren gevraagd om uit een rijtje, twee-aan-twee bij elkaar stonden, er één te kiezen. Woorden die volgens hen het beste past bij een profielsite. Hieronder staat aangegeven hoeveel procent van de ondervraagden kozen voor een bepaald woord:

Woord	Studenten %	Leerlingen %
Gemakkelijk	94,3	95,1
Moeilijk	2,5	4,9
Vermaak	94,4	98,9
Leerzaam	1,9	1,1
Onmisbaar	15,2	9,7
Misbaar	79,1	90,3
Weerbaar	72,2	74,6
Kwetsbaar	21,5	25,4
Oud	1,3	3,2

Jong	96,2	96,8
Onzeker	12,0	14,6
Zelfverzekerd	84,2	85,4
Brutaal	83,5	83,2
Verlegen	10,1	16,8
School	9,5	3,2
Thuis	88,0	96,8

Het is duidelijk dat voor de meeste jongeren bepaalde woorden heel nadrukkelijk horen bij profielsites: **gemakkelijk, vermaak, weerbaar, brutaal, misbaar, jong, zelfverzekerd en thuis**.

Conclusie

Uit het onderzoek komen duidelijke tendensen naar voren met betrekking tot profielsites. Deze 'social networking' sites zijn op dit ogenblik bijzonder populair onder jongeren. Ze bieden een zeer gemakkelijke mogelijkheid om de contacten met vrienden en bekenden te regelen. Erg populair is het bekijken van foto's van anderen en het schrijven van 'krabbels' als commentaar op wat je elders ziet of leest. Het gemak waarmee je contacten legt en onderhoudt en de gemakkelijke manier waarop (met foto's, video's en muziek) scheppen een praktische en uitdagende wereld tegelijk. Studenten en leerlingen lijken wel duidelijk andere accenten te zetten als je kijkt naar hun activiteiten op profielsites. 32,6% van de leerlingen heeft een profiel om contacten te onderhouden, voor studenten is dit veel belangrijker: 59,5%. 17,7% van de leerlingen doet mee 'omdat iedereen er een heeft', voor studenten lijkt het minder belangrijk 'om er bij te horen': 8,9%.

Opvallend is dat onder de leerlingen bijna twee keer zoveel meisjes als jongens een profielsite hebben: 82,0% tegenover 47,3%! Bij studenten bestaat er ook een verschil, maar is minder groot: 58,1% tegenover 41,9%.

Jongeren zien zelf in dat het leven zonder dergelijke sites heel goed door kan gaan, maar dan denken ze toch wel een gemakkelijk en informatief medium te zullen missen waardoor je kunt deelnemen aan de cultuur en leefwereld van hedendaagse jongeren. Bovendien vind je ergens anders niet zo gemakkelijk (tijdelijke) woonruimtes en baantjes en blijf je op de hoogte van de laatste muziektrends.

MySpace en andere profielsites staan open voor iedereen en sluiten op voorhand geen activiteiten uit. Maar er zijn natuurlijk grenzen die in de gaten gehouden moeten worden. Moeilijk te bewaken zijn grenzen zijn die door ethische en morele normen en waarden worden bepaald. Individuele gebruikers zullen zelf moeten (leren) die in de gaten te houden. De overgrote meerderheid wil profielsites graag zo houden en vindt de risico's die je kunt lopen als je teveel informatie over jezelf priist geeft, niet belangrijk. Je bent er immers zelf bij en je moet de grenzen nu eenmaal kennen. De meesten zeggen dan ook voorzichtig te opereren en de risico's goed te overzien.

Jongeren beseffen dat profielsites zeker een leerzame omgeving vormen, maar dan wel buiten de school of opleiding omdat die volgens de meesten ook maar beter weg kunnen blijven uit deze digitale wereld. Toch lijken sommige scholen succesvol in hun profielsiteactiviteiten¹⁰.

De leerlingen en studenten zien een duidelijke rol voor de ouders weggelegd om zich meer en beter te informeren over wat er in de digitale wereld allemaal gebeurt. Zeker voor ouders met kinderen tot een jaar of zestien. Hoewel er uitzonderingen zijn, weten veel ouders niet

¹⁰ <http://www.hyves.nl/index.php?l1=al&l2=hm&module=almanac&action=showItem&id=9559>

echt wat er bijvoorbeeld op het internet allemaal mogelijk is. De studenten en leerlingen vinden wel dat 'meer en beter weten' niet mag leiden tot 'schenden van hun privacy'.

De complete onderzoeksrapportages zijn te vinden op de website van het INHOLLAND Lectoraat eLearning: www.inholland.nl/elearning.